

לקט שאלות העוסקות בניתוח פעלים ושמות הטיה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תש"ף, מס' 75281

תש"ף

פרק ג: מערכת הצורות

12. א. לפניך שני משפטים, ובהם מילים מודגשות.
- ציין ליד כל משפט את התפקיד של הנ"ן המוספית בפועל המודגש בו.
- כי לא נָעִיד שקר לבנינו. _____
 - המעשים הקטנים והגדולים נִזְעַדוּ למטרה אחת. _____
- ב. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מודגשת המילה מוֹעֲדִים.
- I. בלוח השנה היהודי קבועים חגים ומוֹעֲדִים רבים.
- II. צריך לתלות שלט ליד המדרגה, כי רבים אינם רואים אותה ומוֹעֲדִים.
- כתוב את השורש של המילה מוֹעֲדִים בכל אחד מן המשפטים, וכתוב שם פועל מאותו השורש.
- משפט I – השורש: _____ שם פועל מן השורש: _____
- משפט II – השורש: _____ שם פועל מן השורש: _____
- ג. לפניך שלושה משפטים, ובהם פעלים מודגשים.
- מעגל השנה היהודי סוֹבֵב סביב הזיכרון.
 - האיש מוֹעֵל באמון שניתן לו.
 - מה עוֹלֵל לכם האיש?
- (1) הקף את הפועל היוצא דופן מבחינת הבניין.
- (2) ציין את הבניין של הפועל היוצא דופן שהקפת. _____
- (3) ציין את הבניין של שני הפעלים האחרים. _____
- ד. לפניך משפט נוסף.
- החץ מוֹרָה על כיוון הנסיעה.
- (1) האם הפועל מוֹרָה שייך לאחד מן הבניינים שכתבת בסעיף ג? _____
- (2) כתוב את הבניין שלו. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תש"ף, מס' 75281

13. ב. הוא לא הִתְכַּוֵּן לפגוע בחברו.

- (1) ציין את השורש ואת הבניין של הפועל המודגש. _____
- (2) • הפועל הִתְכַּוֵּן נוטה על דרך הגזרה: _____.
- הטה את השורש של הפועל באותו בניין על דרך גזרה אחרת. _____

15. א. לפניך משפטים ובהם צורות בינוני מודגשות וממוספרות בספרות (1)-(4).

- עדיין חיים עימנו נְצוּלִים^① משואת יהודי אירופה.
 - חסידי אומות העולם עשו מעשים נְאֻצָּלִים^② למען יהודים.
 - בזכות התפילה אנו נְצַלִים^③ מגזרות קשות.
 - ההורים מתלוננים: "בגני השעשועים בשכונה אין הצללה, והילדים נְצַלִים^④ בשמש".
- (1) מבין המילים המודגשות הקף שתי מילים שהן מאותו השורש.
- (2) ציין את השורש המשותף לשתי המילים שהקפת. _____
- (4) העתק את מספרי המילים האחרות, וציין לכל אחת מהן את השורש ואת חלק הדיבור שלה.
- _____
- _____

ג. (3) מבין המילים שלפניך הקף את השם היוצא דופן מבחינת הגזרה.

גִּבְאִי, קִנְאִי, גִּלְאִי, חִזְאִי, שֵׁנְאִי

16. א. לפניך שלושה שמות.

תְּצוּגָה, מִצָּג, הִצָּגָה

- (1) מהו השורש המשותף לשלוש המילים? _____
- (2) המילה תְּצוּגָה אינה נוטה על פי הגזרה שלה. על פי איזו גזרה היא נוטה? _____
- (3) כתוב מילה משלך באותו משקל של המילה תְּצוּגָה מן הגזרה שציינת בתת-סעיף הקודם. _____

ב. לפניך רשימת שמות נוספת.

רִיצָה, טִיסָה, גִּישָה, שִׁיבָה

- (1) הקף את המילה שאינה נוטה על פי הגזרה שלה.
- (2) כתוב את השורש של המילה שהקפת. _____
- (3) כתוב פועל בבניין קל, עתיד, מדבר מן השורש שכתבת בתת-סעיף הקודם. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תש"ף, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

12. לפניך שבעה משפטים. בכל משפט יש פועל מודגש, ובסוגריים אותו הפועל מנוקד. ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים.

הפועל	השורש	הבניין
לאנשים בימינו חשוב להיות מעודכנים (מְעַדְכָּנִים) בנעשה.		
האנשים מוצפים (מוֹצָפִים) במידע.		
המשתמשים מתחילים להתקומם (לְהִתְקוֹמֵם) נגד חברות הטכנולוגיה.		
יש אנשים שהחליטו שלא להיכנע (לְהִכָּנַע) לצורך להיות מעודכן כל הזמן.		
"ג'ומו" מעיד (מַעֲיֵד) על התבגרות והתפכחות.		
הוצאתי (הוֹצֵאתִי) את הטלוויזיה מהבית.		
נוכחתי (נֻכַּחְתִּי) לדעת שאפשר גם בלעדיה.		

עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון מותאם, קיץ תש"ף, מס' 11281

13. א.

לפניך צירופים ומשפטים, ובהם מילים מודגשות.

העלאה בשכר, **עולים** חדשים, **עלות** כספית, טקסט **עלום** (אנסיין),

חברי הוא **עילוי** בנגינה בכינור.

פיתח מנגנון **שמעלים** את הפוסטים הפוגעניים מעיני הגולשים.

מיין בטבלה את המילים המודגשות לשתי קבוצות לפי השורש.

--	--

ב.

לפניך שלושה משפטים, ובכל אחד מהם פועל מודגש.

ציין את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים.

- בשיעור חינוך גופני **רצתי** (רָצִיתִי) 2,000 מטר.

שורש: _____ בניין: _____

- **הרציתי** (הִרְצִיתִי) לפני הכיתה על תופעת ה"פומור".

שורש: _____ בניין: _____

- **רציתי** (רָצִיתִי) שחבריי יהיו מודעים לתופעה.

שורש: _____ בניין: _____

16. א.

לפניך קבוצת מילים. **הקף** את המילה היוצאת דופן מבחינת השורש.

תִּבְנִית, בְּנוּיָה, לְהַבְנוֹת, תְּבוּנָה

ב.

לפניך קבוצת מילים. **הקף** את השם היוצא דופן מבחינת המשקל.

מְלוּכָה, מְבוּכָה, מְלוּנָה, מְנוּחָה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תש"ף, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

13. א. לפניך קטע מטקסט 1, ובו צורות בינוני (הווה) מודגשות.

אחר צוהריים בניו יורק. שליח של "אמזון" **מְגִיעַ** לבניין דירות ומשאיר חבילות בכניסה. ערמות החבילות בכניסה לבניינים נהפכו למחזה **נְפוֹץ** בכל רחבי ארצות הברית. סיור ברחובות ניו יורק בלילה שבו **מְפָנִים** את פסולת אריזות הקרטון אינו **מוֹתִיר** אף הוא ספק בנוגע לשאלה היכן ערכו התושבים את קניותיהם. בכניסה לרבים מן הבניינים **מוֹנָחוֹת** ערמות של קרטונים ה**מְמַתְיִנוֹת** לפינוי הזבל. כמויות האשפה **מְעִידוֹת** ש**מְדַבֵּר** בתופעה הולכת וגדלה.

(1) לפניך טבלה ובה פעלים מן הקטע. ציין את השורש ואת הבניין של כל פועל.

הפעלים	השורש	הבניין
מְגִיעַ		
נְפוֹץ		
מְפָנִים		
מוֹתִיר		
מְעִידוֹת		

(2) שְׁעַר מדוע השתמש כותב הטקסט בפעלים בזמן הווה לתיאור אירועים שכבר התרחשו.

ב. בטבלה שלפניך שני משפטים, ובכל משפט משובצת המילה **מוֹצֵר**. השלם את הטבלה: ציין את חלק הדיבור של המילה בכל משפט, את השורש שלה, וכתוב מילה כלשהי שנגזרה מאותו השורש.

	חלק הדיבור	השורש	מילה כלשהי מאותו השורש
(1)	בעבר חששו הצרכנים מפני הקמתנה ארוכה ל מוֹצֵר שהזמינו באתר קניות.		
(2)	הבגד שהזמנתי באתר מוֹצֵר כעת אצל התופרת, מכיוון שהוא גדול בכמה מידות ממידתי.		

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תש"ף, מס' 11281

14. לפניך עצות להזמנת תחפושות באינטרנט מאתרים של חברות מחו"ל.

עצות להזמנת תחפושות באינטרנט מאתרים של חברות מחו"ל

III. בדקו אילו הטבות מוצעות באתרי קופונים בחו"ל שוברי הנחה מוצעים באתרים בחו"ל וגם באתרים של חנויות התחפושות.		I. הזמינו לפחות חודש וחצי מראש כך תיהנו מעלויות שילוח נמוכות יותר, ותבטיחו שהמשלוח יגיע בזמן.	
IV. שימו לב למידות — אם אינכם בטוחים מהי המידה המתאימה לכם, השתמשו בסרגלי המידות המוצעים ברוב האתרים או התייעצו עם נציגי האתר.		II. קנו בקבוצה — בקנייה משותפת עם חברים או עם בני משפחה הוצאות השילוח מתחלקות בין כולכם, והקנייה נהפכת למשתלמת יותר.	

(מעובד על פי הראל, ר' ולוי, ר' (12/1/2015). כך תקנו תחפושות באינטרנט בזול ותימנעו ממלכודות. מתוך האתר TheMarker).

א. ציין את הזמן (הדרך) המשותף לפעלים הזמינו, קנו, בדקו, שימו שבמשפטים המודגשים בעצות.

ב. הקף בעצה IV שני פעלים נוספים הנוטים באותו הזמן (הדרך) של הפעלים שבסעיף א.

ד. (1) לפניך חמש צורות פועל מן העצות שלעיל. ציין את הבניין של כל אחת מהן.

_____	הבניין:	תִּהְיֶה
_____	הבניין:	נִהְפָּכֶת
_____	הבניין:	מִשְׁתַּלְמֶת
_____	הבניין:	מִצָּעִים
_____	הבניין:	שִׁימוּ

(2) ציין את השורשים של צורות הפועל האלה: תִּהְיֶה _____ מִשְׁתַּלְמֶת _____ מִצָּעִים _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תש"ף, מס' 11281

15. א. לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

מוצרים **אַרוֹזִים** ו**נְאָרְזִים** מחדש, וכדי שלא ירשרשו בתוך ארגז הקרטון ממלאים אותו בפלסטיק. רק במדינות מעטות מקפידים על **מְחִזּוֹר** של אריזות. במדינות אלה נשמעות קריאות **לְחֹקֵק** חוקים לשמירה על הסביבה. ברוב מדינות המערב הפגיעה הסביבתית אינה **מְעוֹרָרֶת** התנגדות ציבורית, ודווקא הפגיעה בעסקים המקומיים היא שמעוררת **מְחָאָה**.

(1) • מה משותף לשתי הצורות **אַרוֹזִים**, **נְאָרְזִים**? **הַקֵּף** את התשובה הנכונה.

I. שתי הצורות נוטות באותו הבניין.

II. שתי הצורות משמשות בקטע באותו חלק דיבור.

III. לשתי הצורות יש משמעות סבילה.

• בחר באחת מן התשובות **השגויות**, והסבר בעזרת שימוש ב**מונחים דקדוקיים** מדוע היא שגויה.

(3) • מה משותף לפעלים **לְחֹקֵק** ו**מְעוֹרָרֶת** שבקטע? **הַקֵּף** את התשובה הנכונה.

I. הגזרה II. הבניין III. הגזרה והבניין

(4) • ציין את שם הפועל של השם **מְחָאָה** שבקטע. _____

ב. לפניך קטע, ובו מודגשות ארבע מילים.

בקניון שליד בתי יש **מִרְפָּאָה**, חנויות למוצרי **פִּנְאִי** ו"שוק **מְצִיאוֹת**". על אחת מן החנויות תלוי שלט ובו כתוב: "הנחות יינתנו עד גמר ה**מְלֶאכֶה**".

(1) איזו מבין ארבע המילים המודגשות **יוצאת דופן** מבחינת **הַגְזֵרָה**? _____

(2) ציין את ה**שׁוֹרֵשׁ** של המילה ה**יוצאת דופן** מבחינת **הַגְזֵרָה**. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תש"ף, מס' 11281

16. א. לפניך ארבע מילים.

נְבִיא, תַּכְנִית, תַּקְדִּים, אָסִיר

(1) איזו מן המילים אינה יכולה לשמש הן בתפקיד פועל הן בתפקיד שם עצם? _____

(2) בחר באחת משלוש המילים המשמשות הן בתפקיד פועל הן בתפקיד שם עצם והשלם את הטבלה.

המילה שבחרת		ניתוח המילה בתפקיד פועל			ניתוח המילה בתפקיד שם עצם
		שורש	בניין	גוף	שורש
					משקל

ב. לפניך משפט מטקסט 1.

הפער בין שְׁלוֹחַ יבשתי לשילוח אוירי מבחינת פליטת גזי חממה הוא עצום.

(1) לפניך ארבע מילים מודגשות שנגזרו מן השורש ש-ל-ח.

שְׁלוֹחַ, שְׁלִיחוֹת, הַשְׁתַּלְחוֹת, הַשְּׁלִיחָה של חבילות מחו"ל נעשתה נפוצה.

(2) לפניך המשפט עם המילה שְׁלִיחָה שבסעיף (1) וכן משפט נוסף ובו המילה שְׁלִיחָה במשמעות אחרת.

ציין ליד כל אחד מן המשפטים את המשקל של המילה שְׁלִיחָה המודגשת בו.

הַשְּׁלִיחָה של חבילות מחו"ל נעשתה נפוצה. משקל: _____

חברתי היא שְׁלִיחָה בלונדון מטעם הסוכנות היהודית. משקל: _____

17. א. לפניך רשימת שמות עצם.

ליד כל שם עצם כתוב מילה הגזורה מאותו השורש של שם העצם ונוטה על דרך השלמים. ראה דוגמה.

דוגמה: מַפֵּל נִפְלָה _____

• יַחַם _____

• מָטוֹס _____

• מַצָּקָה _____

• מַסּוֹר _____

ג. מבין המילים המודגשות שלפניך הקף את המילה שהיו"ד שבה אינה שורשית.

יְתָרוֹנוֹת, קִנְיָן, חִפִּיץ (גדג'ט), מִידָע

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חצב-ברק, אוגוסט 2019, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

12. לפניך קטע קצר, ובו מילים מודגשות. קרא אותו, וענה על הסעיפים שאחריו.

אדם נרקיסיסט מלא בחשיבות עצמית והתנהגות שלו מאפיינת בדרישה להערצה, בקנאה ובשחצנות. המנהיגים הנרקיסיסטים חושבים ששמורה להם הזכות לעקוף איסורים מוסריים. את ההצלחות הם נוטים לזקוף לטובתם, ואילו בכשלונות שלהם הם מאשימים אחרים. כמו כן הם דורשים ציונות עיוור, מבקשים שיחמיאו להם ואינם מסוגלים לקבל בקורת.

א. (2) העתק מן הקטע מילה מודגשת שבה התיי"ו בסוף המילה שייכת לשורש.

ב. לפניך ארבעה משפטים, ובכל אחד מהם פועל מודגש.

הקף את הפועל היוצא דופן מבחינת הבניין.

—	חזונו של המנהיג ממש.	—	יש מסרים שלא אוכל להזדהות איתם.
—	נרקיסיסט הוא אדם ה מאהב בעצמו.	—	מנהיג זה חונן באישיות כובשת.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצבי-ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281

13. א. לפניך שלושה משפטים, ובהם מילים מודגשות בצורת הבינוני.

- בלוח האלקטרוני **מְצָגוֹת** טיסות רבות, אף על פי שנמל התעופה **מְשֻׁבֵּת**.
 - מנהיג צנוע **נָכוֹן** להיוועץ באחרים כדי שלא לבחור בדרך **שְׂגוּיָה**.
 - מנהיג נרקסיסטי אינו **מוֹדֶה** בטעויותיו, ואיש ממונהגיו אינו **מְטִיל** ספק בדרכו.
- (1) באחד מן המשפטים שתי המילים המודגשות **אינן** באותו הבניין.
- הקף** את המשפט שבו **שתי** המילים **אינן** באותו הבניין, וציין מעל כל מילה את **הבניין** שלה.
- (2) בשני המשפטים האחרים, ציין בקו שלאחר כל משפט את **הבניין** המשותף לצמד המילים המודגשות במשפט.
- (3) העתק מן המילים המודגשות מילה השייכת לגזרת **נחי עו"י**.
- (4) • העתק מן המילים המודגשות מילה המורכבת מ**שתי** גזרות.
- כתוב את **השורש** שלה.

ב. — מנהיג אותנטי מאתגר את מונהגיו ו**מְעוֹרֵר** אותם לחשיבה.

הקף את הפועל המודגש שהוא באותה **הגזרה** של הפועל **מְעוֹרֵר**.

— המדינה **מוֹבִילָת** לתהליך של הבראה כלכלית.

— ידו של המנהיג **מוֹשְׁטָת** לשלום.

— האשמות קשות **מוֹטְחוֹת** בפני המנהיג.

ג. לפניך משפט, ובו שלוש מילים מודגשות.

בן גוריון ידע שסוד מנהיגותו טמון ביכולתו לכוון אל דעת הקהל ו **לְבַטֵּא** במודע או שלא במודע הרבה מאמונותיו ה **גְּלוּיּוֹת** וה **סְמוּיּוֹת**.

איזו משלוש המילים המודגשות יוצאת דופן מבחינת **הגזרה** שלה? **נמק** את תשובתך.

ד. לפניך שני משפטים, ובהם אותה צורת פועל.

— כל עוד הגבול אינו **נִחְצָה**, על המנהיגים להשתדל שלא לבטל עמדות של אחרים.

— אם **נִחְצָה** את הגבול, אנחנו עלולים להיענש.

במה **דומים** הפעלים המודגשים בשני המשפטים? הקף את התשובה הנכונה.

בשורש בלבד בבניין בלבד בגוף בלבד בשורש ובזמן

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצב־ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281

14. א. לפניך שלושה משפטים, ובהם ארבעה פעלים מודגשים.

- מנהיגה זו **שָׂרְתָה** את העם נאמנה.
 - לטענת המשורר, **שָׂרְתָה** עליו הרוח כאשר כתב את השיר המפורסם.
 - המדריך שיבח את החניכים: "**שָׂרְתָם** בטקס את המנון התנועה, כפי שלמדתם, וְהִישָׂרְתָם מבט לדגל".
- ציין ליד כל פועל את השורש ואת הבניין שלו.

שָׂרְתָה — השורש: _____ הבניין: _____

שָׂרְתָה — השורש: _____ הבניין: _____

שָׂרְתָם — השורש: _____ הבניין: _____

הִישָׂרְתָם — השורש: _____ הבניין: _____

הטיה

ב. לפניך שלושה משפטים, ובכל אחד מהם פועל מודגש.

- הנערה הִנְהִינָה לאות הסכמה.
- המנהיגה הוֹנְתָה את מצביעיה.
- המפלגה נִהְתָה אחר המנהיג.

לפניך טבלה, ובה משובצים שלושת הפעלים המודגשים.

כתוב את הבניין, את שם הפועל ואת שם הפעולה של כל אחד מן הפעלים.

שם הפעולה	שם הפועל	הבניין	הפועל
			הִנְהִינָה
			הוֹנְתָה
			נִהְתָה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצב-ברק**, אוגוסט 2019, מס' 11281

15. ב.

לפניך משפט, ובו שם פעולה מודגש.

מנהיג כריזמטי מעורר הִשְׁרָאָה והתלהבות.

לפניך ארבעה שמות פעולה.

הִשָּׁג, הַפְּרָדוֹת, הַדִּיפָּה, הַתְּמַמּוֹת

(1) הקף את שם הפעולה שהוא באותו הַבְּנִיין של הִשְׁרָאָה.

(2) העתק את שלושת שמות הפעולה האחרים, וכתוב ליד כל אחד מהם את הַבְּנִיין שלו.

שם הפעולה: _____ הבניין: _____

שם הפעולה: _____ הבניין: _____

שם הפעולה: _____ הבניין: _____

ג. לפניך שני משפטים.

— תָּם לב וניקיון כְּפִים הכרחיים להתנהלות של מנהיג אותנטי.

— מנהיג צריך לעיתים לְהַעֵז להתעמת ואף לסכן את עצמו כדי להשיג הישגים.

(1) מהי הגזרה המשותפת למילים תָּם, כְּפִים ו לְהַעֵז? _____

ד. לפניך שני משפטים.

I. מעצמה כלכלית נּוֹצֵצֶת אם המנהיגות היא אחראית ושקולה.

II. מחנכת הכיתה סיפרה במפגש הפרדה כי היא נּוֹצֵצֶת בליבה את הזיכרונות הנעימים מן הכיתה.

נתח את הפועל המודגש בכל אחד מן המשפטים.

נּוֹצֵצֶת (משפט I) — שורש: _____ בניין: _____

נּוֹצֵצֶת (משפט II) — שורש: _____ בניין: _____

16. ב.

לפניך משפט.

ההנהגה מְסִידָה מעליה אחריות.

ציין את השורש ואת הַבְּנִיין של המילה מְסִידָה.

השורש: _____ הבניין: _____

בהקשר אחר המילה מְסִידָה משמשת שם פעולה.

כתוב את השורש של שם פעולה זה. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 75281

פרק ג: מערכת הצורות

12. א. לפניך משפטים ובהם מילים מודגשות.

הקף את המילה או המילים שבהן המ"ם אינה שורשית.

- "... חטאים חמורים שלעיתים אין עליהם מְחִילָה כלל". (טקסט ב)
- "הגנב לומד ערכי מוֹסָר..." (טקסט ב)
- החולד חי במְחִלָה מתחת לאדמה.
- קיבלנו אישור על מְסִירָה של החבילה ששלחנו.

ב. לשורש של המילה מְחִלָה יש כמה משמעויות.

כתוב את השורש של מְחִלָה, וציין שתיים מן המשמעויות של השורש.

השורש: _____

משמעות I: _____ משמעות II: _____

ג. לפניך שני משפטים ובהם פעלים מודגשים.

- האסיר החִל לרצות את עונשו.
 - החוק יוחַל בכל מוסדות החינוך.
- (1) הקף את הפועל שהשורש שלו שונה מן השורש של המילה מְחִלָה.
- (2) ציין את הגזרה של הפועל שהקפת. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 75281

13. א. לפניך משפטים, ובהם פעלים מודגשים בצורת הסביל.

- לכל מערכת חינוך יש ערכים אשר היא מְצוּה להגשימם.
 - מחוץ לחממה המוֹגֶנֶת של בית הספר יש התחשבות מועטה בעברייני ובנסיבות חייו.
 - ההצדקה לענישה מוֹבֵאת בדברי חז"ל.
 - הנהג נדרש לפצותו על הרכוש שֶנֶזַק בתאונה.
- בטבלה שלפניך כתוב ליד כל פועל סביל את הפועל הפעיל המתאים (שמור על הגוף והזמן של הפועל).
שים לב: הוסף ניקוד לפעלים (1), (2) כדי לשקף את הגייתם.

סביל	פעיל
(1) מְצוּה	
(2) מוֹגֶנֶת	
(3) מוֹבֵאת	
(4) נֶזַק	

ב. לפניך משפט, ובו צורה סבילה נוספת: אם אין מענישים את העברייני, נראה שמידת הדין והצדק לְקוּיָה.

- (1) כתוב את צורת הפעיל של הצורה לְקוּיָה. _____
- (2) הפעלים בסעיף א נוטים בבניינים סבילים. ציין במה שונה הצורה לְקוּיָה מפעלים אלה מבחינת הבניין ומשמעותו.

ג. הפועל מוֹשֵׁב הוא דו־משמעי. בלי הקשר אפשר לנתח אותו בשתי דרכים.
ציין את שני השורשים האפשריים, וכתוב ליד כל שורש שם פועל בבניין קל משורש זה.

שורש I: _____ שם הפועל בבניין קל / פעל: _____

שורש II: _____ שם הפועל בבניין קל / פעל: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 75281

15. א. לפניך חידושי מילים של האקדמיה ללשון העברית.

מְקַר (קוֹלֵר), גִּלְגָּנוֹעַ (קורקינט ממונע), תַּחְפִּיף (שמפו), מְטַעֲנִית (טנדר)
מִצְלָה (מנגל, גריל), מְחִיקוֹן (טיפקס), שְׁמֶרְחָם (תרמוס)

(1) בטבלה שלפניך מיון את המילים לפי דרכי התצורה שלהן.

שורש ומשקל (גזירה מסורגת)	בסיס וצורן סופי (גזירה קווית)	הלחם

(2) העתק את המילים שנוצרו בדרך של שורש ומשקל, וכתוב לכל מילה את השורש שלה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 75281

16. א. "כל אדם חָשׁ שלא ייתכן שהרשעים [...] לא יבואו על עונשם". (טקסט א)

לפניך רשימה של שמות פעולה:

הוֹרָאָה, הָאָטָה, שְׁפִיטָה, כְּפָרָה, הַכָּלָה

(4) כתוב שני שמות עצם מן השורש של הפועל חָשׁ במשקלים שונים. _____

המרה

ב. לפניך משפטים ובהם פעלים מודגשים.

- רבים סבורים שעבריינים יִירָאוּ מפני העונש ולא יעברו עבירה.
- חשוב שהעונשים על עבירות חמורות לא יִרָאוּ קלים מדי בעיני הציבור.

בטבלה שלפניך כתוב לכל אחד מן הפעלים את השורש שלו, את הבניין שלו ואת הפועל בהווה יחיד באותו הבניין.

פועל — הווה יחיד (הוסף ניקוד לפעלים כדי לשקף את הגייתם הנכונה).	בניין	שורש	
			יִירָאוּ
			יִרָאוּ

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

12. לפניך קטע על פי טקסט 1, ובו מילים מודגשות.

I המונח "חדשות כזב" כולל קשת רחבה של הַטְעִיּוֹת וּבְדִיּוֹת. באחת מן הכתבות הַדְוּעוֹת לשמחה
II פורסם כי יש חיים על הירח. "החדשות מהירח" הֶצְגוּ באופן שנועד לְשׂוֹת להן מִדָּה של אמת.
III המאמרים נלקחו כביכול מכתב עת מִדְעִי, הובאו בהם נתונים כמותיים רבים, ובצידם תיאור של הטלסקופ
IV ששימש לגלוי.

א. במה המילים הַטְעִיּוֹת, בְּדִיּוֹת (שורה I) נבדלות זו מזו? הקף את התשובה הנכונה.

בגזרה, במשקל, בסוג הצורן הסופי, בחלק הדיבור

ב. ציין את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים שלפניך.

הַדְוּעוֹת (שורה I): השורש _____ הבניין _____

נוֹעַד (שורה II): השורש _____ הבניין _____

- ג. • ציין את הבניין של שם הפועל לְשׂוֹת (שורה II). _____
- כתוב פועל בבניין הפעיל שנגזר מן השורש של לְשׂוֹת _____
- כתוב פועל בבניין התפעל שנגזר מן השורש של לְשׂוֹת _____

ד. בכל אחת מן המילים: הֶצְגוּ, מִדָּה (שורה II) יש דגש המציין עיצור חסר. ציין ליד כל מילה את העיצור החסר בה.

הֶצְגוּ: העיצור החסר _____

מִדָּה: העיצור החסר _____

ה. לפניך זוגות של מילים. הקף את הזוג ששתי המילים שבו שייכות לאותה הגזרה של המילה גלוי (שורה IV).

• פְּנוּי , מְלוּי

• עָשׂוּי , רָצוּי

• נָשׂוּי , שָׁגוּי

• מְצוּי , קָרוּי

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 11281

13. א. לפניך משפט על פי טקסט 3.

כשמנהיג כלשהו מזכיר את המושג "פייק ניוז" הוא מתכוון למאמרי דעה המנוגדים לעמדה שלו, לחדשות שלדבריו הן חדשות מוטות.

(1) ציין את הבניין של כל אחת מן המילים שלפניך.

מְנוֹגְדִים _____ , מְטוֹת _____

(2) כתוב שני שמות פעולה מן השורש של המילה מְטוֹת, לפי ההנחיות האלה:

שם פעולה בבניין קל _____

שם פעולה בבניין הפעיל _____

(3) • מבין זוגות המילים שלפניך, הקף את שני הזוגות שהשורש של שתי המילים בהם זהה.

הַגְדָּה, הִגְדָּה

הִנְגָּה, הַנְגָּה

אוֹכַל, אוֹכֵל

הַשִּׁיר, הַנְשִׁיר

• העתק כל אחת מן המילים שבזוגות שלא הקפת, וציין את השורש של כל מילה.

(4) העתק מן המשפט שבראש סעיף א צורת בינוני המשמשת בתפקיד שם עצם.

ב. לפניך ארבעה צירופים, ובכל אחד מהם מילה מודגשת.

נְשִׂאוֹת ארצות הברית; מְשׂוֹא פָּנִים (ותרנות וסלחנות, אפליה לטובה של אחד הצדדים);

נְשׂוֹא פָּנִים (נכבד, חשוב); מְשָׂא להערכה

הקף את המשפט שהנאמר בו נכון:

- כל ארבע המילים המודגשות נוצרו באותה דרך תצורה.
- כל ארבע המילים המודגשות נגזרו מאותו השורש.
- כל ארבע המילים המודגשות הן צורות בינוני.
- כל ארבע המילים המודגשות בצירופים שייכות לאותו חלק דיבור.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 11281

14. א. לפניך ידיעת הבהרה שפורסמה במרשתת, ובה מילים מודגשות.

בכל הקשור להודעה שהופצה אמש, הקוראת לתושבי ירושלים להתכונן לסערה, אפשר להירגע: מדובר ב"פייק ניוז". להלן התגובה של דוברות עיריית ירושלים: "את ההודעה שהופצה ברשתות החברתיות לא פרסמה עיריית ירושלים, ועל פי התחזית לא צפויה סערה בירושלים בסוף השבוע הקרוב".

(1) מבין המילים המודגשות בידיעה, העתק שלוש מילים מגזרת ע"ו.

_____ , _____ , _____

(2) מבין המילים המודגשות בידיעה, העתק מילה אחת מגזרת נחי פי"ו.

(3) כתוב פועל בבניין נפעל, בזמן עבר ובגוף נסתרת מאותו השורש של הפועל צפוייה.

15. א. לפניך הנחיה לזיהוי חדשות כזב.

בהנחיה הודגשו מילה או מילים. ענה על השאלות.

II. שימו לב לכותרת. בדיקו אם היא קשורה לתוכן הידיעה או אם היא מגזמת, דרמטית,

מעצבנת במיוחד או לא ראלית.

• ציין את את השורש, את הבניין ואת שם הפועל של הפועל שימו.

שורש _____ בניין _____ שם הפועל _____

• מבין המילים המודגשות בהנחיה II, העתק את שני שמות התואר שהם בצורת בינוני, וציין את

הבניין של כל אחד מהם.

• ציין שתי נקודות דמיון בתצורתם של שמות התואר המודגשים האחרים שבהנחיה II.

(שים לב: המשך השאלה בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ט, מס' 11281

15. ב. בהנחיות III-I שלעיל משמשים הפעלים: **בָּרְרוּ**, **שִׁימוּ**, **בִּדְקוּ**, **בִּדְקוּ**.

ההנחיות:

- I. **בָּרְרוּ** מיהו המחבר.
- II. **שִׁימוּ** לב לכותרת. **בִּדְקוּ** אם היא קשורה לתוכן הידיעה או אם היא **מְגֻזָּמֶת**, **דִּרְמָטִית**, **מְעַצְבֶּנֶת** במיוחד או לא **רְאֵלִית**.

III. אם הידיעה **מופרכת**, **בִּדְקוּ** אם היא פורסמה באתר סאטירי.

- (1) ציין את הזמן (הדרך) של פעלים אלה. _____
- (2) בעברית יש דרכים נוספות לניסוח הנחיות. לפניך ההנחיה: **בָּרְרוּ** מיהו המחבר. **נסח** הנחיה זו בדרך אחרת.

16. א. לפניך שלוש מילים שיש להן שורש **משותף**.
- **דִּבָּה** – אשמת שקר, דברי שקר הנאמרים על מישהו בכוונה להזיק לו.
 - **לְדוֹבֵב** – להביא אדם לידי דיבור.
 - **לְדַבֵּב** (בתחום הקולנוע) – לתרגם פס קול של סרט תוך התאמת התרגום לתנועות השפתיים של הגיבורים.
- (1) ציין את **השורש המשותף** לשלוש המילים. _____
 - (2) ציין את **הבניין המשותף** לשני שמות הפועל **לְדוֹבֵב**, **לְדַבֵּב**. _____
 - (3) השלם את המשפט שלפניך.
- שם הפועל **לְדוֹבֵב** נוטה על דרך גזרת _____, ואילו שם הפועל **לְדַבֵּב** נוטה על דרך גזרת _____.

- ב. לפניך משפטים ובהם מילים מודגשות.
- בקרוב **אָזֵם** תוכנית חדשה לפיתוח חשיבה ביקורתית.
 - המורדים **זָמְמוּ** לתפוס את השלטון.
 - ברגע האחרון סיכלה המשטרה **מְזֻמָּה** של ארגון פשע לפרוץ לאחד הבנקים.
 - זהו **מִיזָם** חדש בבתי הספר בצפון הארץ.

בטבלה שלפניך מיון את המילים המודגשות לשתי קבוצות לפי **השורש**, וציין בראש כל עמודה את השורש של

המילים שבה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ט, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

12. א.

לפניך ארבעה משפטים, ובהם מילים מודגשות.

- העיקרון השלישי שמנוצל עד **הַנֶּם** הוא צמצום הפער בין הניצחון להפסד. (מתוך טקסט 2)
- ידוע שילדים בגיל ההתבגרות הם **הַתְּמִימִים**, ויש אנשים שמנצלים זאת.
- "וַיְהִי כְכֹלֹת מֹשֶׁה לִכְתֹּב אֶת דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר עַד **הַתָּמִים**". (דברים ל"א, כ"ד)
- היא הבטיחה שתגיע בזמן, ואני ל**תָּמִי** שוב האמנתי לה.

(1) ציין את הגזרה המשותפת למילים המודגשות במשפטים. _____

(2) ציין שני מאפיינים של הגזרה שציננת, ו**הדגם** כל אחד מהם על פי מילה אחת מן המילים המודגשות.

מאפיין 1: _____ מילה מדגימה: _____

מאפיין 2: _____ מילה מדגימה: _____

(3) בטבלה שלפניך מיון את המילים המודגשות לשתי קבוצות על פי משמעותן במשפטים, וציין בראש כל

עמודה את המשמעות של המילים בה.

משמעות I :	משמעות II :

ב.

לפניך שלושה משפטים, ובהם מילים מודגשות.

- ה**חֲבֵרָה** מסיקה מסקנות ממחקרים על משחקי מחשב מסחריים ו**מְחִילָה** אותן על דור חדש של משחקים טיפוליים (על פי טקסט 3). _____
- בערב יום הכיפורים היהודי מבקש **מְחִילָה** מאלה שפגע בהם. _____
- בטיול ראינו **מְחִילָה** של חפרפרת. _____

ציין לאחר כל משפט את ה**שורש** של המילה המודגשת בו.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ט, מס' 11281

13. א.

(1) נתח כל אחד מן הפעלים שלפניך לשורש ולבניין.

נוֹכָחִים שורש _____ בניין _____

נוֹכָחִים שורש _____ בניין _____

(2) לפניך שני משפטים. שבץ בכל משפט את הפועל המתאים למשמעות המשפט מבין השניים:

נוֹכָחִים או נוֹכָחִים. שים לב: עליך להעתיק גם את הניקוד.

• לדעת פסיכולוגים ואנשי חינוך, הוריהם של מתבגרים צריכים להיות _____ בבית

בשעות אחר הצהריים ולפקח על פעולות ילדיהם.

• הורים רבים _____ לדעת כי ילדיהם עדיין זקוקים לפיקוח ולהכוונה.

ב.

לפניך היגדים שהוצגו למשתתפים בסקר, שמטרתו לבדוק את מידת התמכרותם לטלפון החכם.

• הִתְעַסְקוּ בַּטֵּלְפֹן הַחֵכֶם שְׁלִי תוֹפֶסֶת חֶלֶק חָשׁוּב בְּחַיִּי.

• אֲנִי חוֹשֵׁב עַל הַטֵּלְפֹן הַחֵכֶם שְׁלִי גַם כְּשֶׁהוּא אֵינּוּ בְּהִשָּׁג יָדִי.

• קָנֹשָׁה לִי לְהִמָּנֵעַ מִן הַשְׁמוּשׁ בַּטֵּלְפֹן הַחֵכֶם גַּם בְּזִמְנֵי הַרְצָאָה.

(1) הקף בהיגדים ארבעה שמות הנוטים במשקלי שמות הפעולה.

(2) מבין השמות שהקפת, העתק שניים השייכים לאותו הבניין. _____

(3) ציין את השורש של כל אחד מן השמות שהעתקת בסעיף ב(2). _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ט, מס' 11281

14. לפניך משפט על פי טקסט 3, ובו מודגשים שני שמות פועל: לְכַנֵּן ולִירוֹת.

במשחקי פעולה במחשב השחקן חייב להחליט, בתוך שנייה בערך, באיזה כלי נשק לבחור, לאן לְכַנֵּן ומתי לִירוֹת.

א. לפניך רשימה של שמונה מילים הגזורות מן השורש של שם הפועל לְכַנֵּן.

כֵּן, הִכֵּן, כָּנֵן, הִכּוֹן, נָכֹן, הִכְוִין, כּוֹנֵן, הוֹכֵן

(1) בטבלה שלפניך מיון את המילים שברשימה לפי הבניינים.

קל	נפעל	הפעיל	הופעל	פיעל

(2) ציין את הגזרה המשותפת לכל המילים שברשימה. _____

(3) אף על פי שכל המילים שברשימה שייכות לאותה הגזרה, מקצת המילים נוטות על דרך גזרת השלמים.

הקף ברשימה את המילים הנוטות על דרך גזרת השלמים.

(4) כתוב שני פעלים מן השורש של הפעלים שברשימה, לפי ההנחיות שלפניך.

- פועל בבניין התפעל הנוטה על דרך הגזרה שציינת בסעיף א(2). _____
- פועל בבניין התפעל הנוטה על דרך גזרת השלמים. _____

ב. (1) הקף את צורת העתיד בגוף נוכח (גוף שני, יחיד) הנכונה של שם הפועל לִירוֹת.

תִּיכָה, תִּיכָה

(2) לפניך ארבעה צירופים, ובהם מילים מודגשות. מבין המילים המודגשות הקף את המילים שנגזרו

מאותו השורש של שם הפועל לִירוֹת.

המוֹרָה לעברית, בלי מוֹרָא ופחד, יְרִית הפתיחה, הוֹרָה מלווה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ט, מס' 11281

15. א.

לפניך רשימת שמות של משחקי ילדים, ובה מילים מודגשות.

איש תלוי, פרה ענרת, חבילה עוברת, מחבואים,

סבתא סורגת, צוללות, דג מלוח

(1) מבין המילים המודגשות, העתק שתי מילים שאינן צורות בינוני, וציין את המשקל של כל מילה.

המילה: _____ המשקל: _____

המילה: _____ המשקל: _____

(2) מבין צורות הבינוני שברשימה העתק רק את צורות הבינוני הסביל. _____

ב.

השלם את הקטע שלפניך.

משחקי כדור עדיין נפוצים בימינו.

מן המילה כדור נגזרה המילה כדורי שמשמעותה היא דבר עגול, שנראה כמו כדור.

משמעות צורן הגזירה הסופי במילה כדורי היא _____.

המילה כדורת היא החלופה העברית לבאולינג, והיא נוצרה בדרך של _____.

דרך התצורה של המילים כדוריסל, כדורגל היא _____.

דוגמה למילה נוספת שנגזרה באותה דרך תצורה של המילים כדוריסל, כדורגל היא המילה _____

מטקסט 3, שורה 2.

מן המילה כדור נגזר השורש המרובע כ-ד-ר. השורש המרובע כ-ד-ר נוצר בדרך של _____

_____.

16. ג.

שמות הפועל לטלפן, לציץ (בטוויטר) רווחים בעברית. נוסף עליהם נוצרו בלשון הדיבור גם לגגל ולפסבן.

(1) ציין את הבניין המשותף לכל ארבעת שמות הפועל האלה. _____

(2) רק לאחד מארבעת שמות הפועל יש שורש עברי. הקף אותו.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצב־ברק**, אוגוסט 2018, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

12. לפניך חמישה משפטים, ובכל אחד מהם שתי מילים מודגשות. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.

- I. החברה הישראלית הִחֲלָה לקדש את הַתְּעוֹדָת הבגרות. _____
- II. כך מְשַׁנֵּים את הַתְּדָמִית של החינוך המקצועי. _____
- III. הַשִּׁגְיִים של תלמידים רבים אינם מאפשרים להם להתקבל לאוניברסיטה, ומנהלי בתי הספר המקצועיים רוצים לשנות מִצָּב זה. _____
- IV. במאבקם של מתנגדי החינוך המקצועי חֲבוּיָהּ ההנחה שהמסלול העיוני מִיִּטִּיב עם כל התלמידים. _____
- V. אם בתי הספר יקבלו רק תלמידים שגָּרִים באזורים מסוימים, הפערים בחברה יגדלו, והניעות החברתית תִּתְמוּטֵט. _____

(1) הקף את שני המשפטים שבהם שתי המילים המודגשות הן מאותה הגזרה. כתוב בקו ליד כל משפט שהקפת אה הגזרה המשותפת לשתי המילים.

(2) משלושת המשפטים שלא הקפת, בחר שני משפטים, והשלם את הטבלה:
העתק לטבלה את המילים המודגשות, וציין את השורש של כל אחת מהן.

המילה	השורש

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצב־ברק**, אוגוסט 2018, מס' 11281

13. א. לפניך שני משפטים, ובכל אחד מהם מילה מודגשת. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

— הַמְלוֹנָאִי מתלונן על מחסור בעובדים.

— התעשיינים מעוניינים בַּהֶצְטָרְפוֹת כוח עבודה מקצועי לשוק העבודה.

כתוב את דרך התצורה של אחת משתי המילים המודגשות, והסבר את דרך היווצרותה.

כתוב מהי המשמעות של הצורן הסופי או של המשקל של המילה שבחרת.

ג. לפניך משפט.

תעשיינים מתקשים למצוא עובדים מוכשרים.

השלם את הטבלה שלפניך: העתק מן המשפט רק את צורות הבינוני, ציין את הבניין, את השורש

ואת חלק הדיבור של כל אחת מן המילים שהעתקת.

חלק דיבור	שורש	בניין	צורת הבינוני

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצבי-ברק**, אוגוסט 2018, מס' 11281

14. א. לפניך ארבעה משפטים, ובהם חמישה פעלים מודגשים – ארבעה מהם סבילים, ואחד מהם אינו סביל. קרא את ארבעת המשפטים, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. בעתיד **מִתְכַּנֵּן** בניית בתי ספר מקצועיים ליד מפעלים.

II. כל אחד צריך ל**הִשְׁתַּכֵּר** בכבוד.

III. היה חשש שמא תלמידים י**סָלְלוּ** לחינוך מקצועי, וכבר בגיל 14 י**חָרְץ** גורלם לעבוד בעבודת כפיים.

IV. ההסללה ההפוכה **נִגְרָמָה** בשל סגידה בלתי מתפשרת להשגת תעודת בגרות.

(1) **הקף** שני פעלים סבילים מאותו הבניין.

(2) בחר בפועל סביל אחד שלא הקפת, וכתוב אותו **בצורת הפעיל**. שמור על ה**גוף** ועל ה**זמן** של הפועל.

(3) כתוב את הפועל **שאינו** סביל בזמן עתיד, גוף מדבר (גוף ראשון, יחיד).

ב. לפניך משפט המעובד מטקסט 1 (שורה 10), ובו פועל מודגש. קרא אותו, וענה על הסעיפים שאחריו.

בתי ספר רגילים **מכוונים** לרוב למסלול של השכלה גבוהה.

את הפועל המודגש אפשר לקרוא בשתי צורות: **מְכַוְּנִים** או **מְכַוְּנִים**.

(1) לשתי צורות הפועל יש מן המשותף, אך הן גם שונות זו מזו.

לפניך פריטים דקדוקיים. הקף רק את הפריטים הדקדוקיים המשותפים לשתי צורות הפועל.

זמן שורש בניין גוף

(2) השורש של הפועל **מְכַוְּנִים** נוטה על דרך השלמים. אולם יש לשורש זה נטייה גם על דרך גזרת נחי עו"י.

כתוב פועל באותו השורש ובאותו הבניין של הפועל **מְכַוְּנִים** על דרך גזרת נחי עו"י.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חצב־ברק, אוגוסט 2018, מס' 11281

ג. לפניך ארבעה משפטים, ובהם שש מילים מודגשות. מיינ את המילים בטבלה שלפניך על פי הגזרה הכתובה בראש כל עמודה.

- (1) יש תחומי לימוד שעוסקים במה שרְצוּי ולא במה שרְצוּי.
- (2) אנשי מערך הרפואה החליטו שלא לְשַׁבֵּת עוד.
- (3) מוסד אקדמי צריך לְהַקְנוֹת לסטודנטים יכולות הבנה וחשיבה.
- (4) הנוסעת נְחַתָּה בארץ אתמול, וכבר היום עלתה למטוס, והוא הַמְרִיא חזרה לארצה.

נחי ל"א	נחי ל"ה	שלמים

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חצב־ברק, אוגוסט 2018, מס' 11281

15. ב. לפניך רשימת מילים.

הקף רק את המילים הנוטות באותה הגזרה של המילה תַלְמִיד.

תַעֲנִית, תַפְרִיט, מַפְחִית, תַבְנִית, מַחְלִיט

ג. לפניך משפט, ובו פועל מודגש. קרא אותו, וענה על שני הסעיפים שאחריו.

מערכת החינוך אינה מְסִיָּרָה את אחריותה מתלמידים שלומדים במסלול המקצועי.

(1) כתוב את השורש ואת הבניין של הפועל מְסִיָּרָה שבמשפט.

_____ השורש של הפועל מְסִיָּרָה:

_____ הבניין של הפועל מְסִיָּרָה:

(2) בהקשר אחר, המילה מְסִיָּרָה יכולה לשמש שם עצם (שם פעולה).

כתוב את השורש ואת המשקל של השם מְסִיָּרָה.

_____ השורש של השם מְסִיָּרָה:

_____ המשקל של השם מְסִיָּרָה:

16. ב. לפניך רשימה של שמונה שמות נוטים במשקל שמות הפעולה.

הַשְׁבַּחָה, הַדִּיקָה, הַקָּוִי, הוֹפְעָה,

כִּלְכָּלָה, טִיּוֹב, הַמָּרָה, פְּרִסּוּם

(1) מיין בטבלה שלפניך את השמות על פי בניינים.

(2) כתוב את הבניין בראש כל עמודה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 75281

פרק ג: מערכת הצורות

10. א.

לפניך שני משפטים, ובהם פעלים מודגשים.

לכל משפט כתוב את הגזרה של הפועל המודגש ואת המשמעות של הפועל.

- החופשה תָּמָה והתלמידים שָׁבוּ למסלול הלימודים.

הגזרה: _____

המשמעות: _____

- הוא תָּמָה על הבחירה בחברו הביישן לתפקיד המוביל במשימה.

הגזרה: _____

המשמעות: _____

כתוב שם עצם מן השורש של הפועל תָּמָה: _____

ב.

לפניך משפט ובו צורות בינוני.

ציין מעל כל צורת בינוני במשפט את חלק הדיבור שהיא שייכת אליו: שם עצם, שם תואר, פועל.

נתונים מוטעים שמוזנים במחשב מובילים אותו למסקנות משובשות.

11. א.

לפניך שתי קבוצות של פעלים, I-II.

I. גוֹרֵר, שוֹלֵל, פּוֹרֵר, צוֹלֵל

II. יֵאָט, מֵרֵר, מִגֵּן, מִסֵּב

(1) העתק מכל קבוצה את הפועל שהוא בבניין פִּיעַל.

קבוצה I: _____

קבוצה II: _____

(2) לכל קבוצה כתוב את הבניין המשותף לשאר הפעלים.

קבוצה I: _____

קבוצה II: _____

(3) • מהי הגזרה המשותפת לכל הפעלים בקבוצה II ? _____

• הוכח את קביעתך באמצעות הפועל מִסֵּב. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 75281

12. א. לפניך שתי קבוצות של מילים, II-I.

לכל מילה מקבוצה I התאם מילה מקבוצה II מאותו הבניין. כתוב את זוגות המילים ואת הבניין של כל זוג.

I. ספוק, מצוי, אֲדָמָה, יַחַתָּם

II. הַשְׁעָנוּת, מְרוֹמָם, הַשְׁתַּוְּקוּת, לָזוֹן

הזוג: _____ הבניין: _____

הזוג: _____ הבניין: _____

הזוג: _____ הבניין: _____

הזוג: _____ הבניין: _____

ג. לפניך שלושה שמות פועל בבניין קל.

ליד כל אחד משמות הפועל כתוב פועל מאותו השורש, בבניין הפעיל, בזמן עבר, בגוף נסתר.

לְדַעַת _____

לָזוֹן _____

לְנַסֵּעַ _____

13. ג. מהי צורת העתיד של הפועל דוֹמָה ? הקף את התשובה הנכונה.

יְדָמָה , יִדְמָה , יִדְמָה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 75281

14. א.

"הם מְשַׁלִּים את עצמם שאולי הפעם יצליחו." (טקסט ג, פסקה ח)

(1) כתוב את השורש ואת הבניין של הפועל מְשַׁלִּים במשפט זה.

השורש: _____

הבניין: _____

(2) • בהקשר אחר יש לפועל מְשַׁלִּים משמעות אחרת. כתוב משפט, ושבץ בו את הפועל במשמעות האחרת.

• כתוב את השורש ואת הגוף של הפועל במשפט שכתבת.

השורש: _____

הגוף: _____

(3) ציין שני פרטים דקדוקיים המשותפים לשתי צורות הפועל מְשַׁלִּים. _____

ב. לפניך שלושה פעלים.

נועצת, מובלת, מתעדת

(1) לאחד מן הפעלים יש שתי דרכי ניתוח ושתי משמעויות שונות. הקף אותו.

(2) כתוב את שתי המשמעויות של הפועל, ולכל משמעות כתוב את השורש של הפועל וכתוב שם פעולה

משורש זה.

I. המשמעות: _____

השורש: _____

שם פעולה: _____

II. המשמעות: _____

השורש: _____

שם פעולה: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

11. א. לפניך קטע על פי הפסקה הראשונה מטקסט 2, ובו פעלים מודגשים.

1	המבוגרים הולכים ומאבדים את חשיבותם, מפני שמה שהם יכולים ללמד את הצעירים כבר אגור ומתעד
2	במכונות החכמות. ככל שנקדש את החדשנות וככל שבחינו יתרופף הקשר לערכי העבר, יוסיפו הזקנים
3	ויאבדו את ערכם. הניסיון הנצבר בתודעתם של מבוגרים אינו מועיל לצעירים בני זמננו, ואולי אף מזיק,
4	ולשווא נקונו על כך.

(1) ציין את השורש של הפעלים: יוסיפו (שורה 2) _____ מזיק (שורה 3) _____

(2) ציין את הבניין של הפעלים: מתעד (שורה 1) _____ נקונו (שורה 4) _____

(3) I. לפניך צירופים ומשפטים, ובהם מילים מודגשות. מבין המילים המודגשות הקף רק את המילים

שנוצרו מאותו השורש של הפועל אגור שבשורה 1 בקטע.

- מאגרי מידע
- אני מקווה שאגור ליד הורי.
- האוגר הוא בעל חיים מסדרת המכרסמים.
- עליי לתקן את המגרה שבשולחן הכתיבה שלי.
- אשר יגרתני בא לי.

II. העתק את המילים שלא הקפת בתת-סעיף (3) I, וציין את השורש של כל מילה.

(4) כתוב את צורת העתיד בגוף מדבר (גוף ראשון, יחיד) של הפועל יכולים (שורה 1): _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 11281

12. א.

לפניך משפטים ובהם צורות פועל מודגשות, הנוטות בחמישה בניינים.

- פעמים רבות הצעירים מִיִּטְיָבִים לדעת מן המבוגרים כיצד להתנהג בחברה.
 - האם צריך לָשׁוּב ולהזכיר שנפולאון הצעיר היה חד לאין שיעור מנפולאון המבוגר?
 - בעבר נהגו לְמַנּוֹת אנשים לתפקיד לפי הוותק.
 - האוכלוסייה הולכת ומְזַדְקֶנֶת.
 - צעירים רבים אינם מוֹדְעִים לחשיבות ההקשבה למבוגרים.
- (1) מבין שבעת הבניינים בעברית, אילו שני בניינים אינם מיוצגים בצורות הפועל המודגשות שלעיל?

(2) כתוב פועל הגזור מן השורש של המילה מוֹדְעִים ונוטה באחד הבניינים שציינת בתת-סעיף א (1).

ב.

לפניך רשימה של מילים מודגשות.

נִרְאִיתָ, זָקְנֵי הַשְּׁבֵט, יִתְרוֹן, מִישׁוֹרֵי חִיִּים,

נְסוּי, מִדַּע בְּדִיוֹנִי, תְּמִימוֹת, יִשְׁקוּ אֶת־

(1) ברשימת המילים המודגשות הקף רק את אותיות יו"ד השורשיות.

(2) לפניך רשימת מילים.

הקף את המילים הנוטות באותו המשקל של המילה מִישׁוֹר.

מְשַׁעוֹל, תִּינוֹק, מִתּוֹן, מְסִתּוֹר, כְּנוֹר, מְזֻמּוֹר

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 11281

13. א. לפניך קטע ובו מילים מודגשות.

את הילדים עדיין מלמדים שלגיל ולניסיון יש חשיבות. לילדים גדולים יש יותר **זְכוּת** מלילדים קטנים. למשל, הם **רְשָׁאִים** להישאר **עֲרִים** עד שעה מאוחרת. מה אומרים לקטנים? כאשר תגדלו **תִּהְיוּ** אף אתם מן הזכויות האלה.

(1) איזו מן המילים המודגשות יוצאת דופן מבחינת הגזרה? _____

מהי גזרתה? _____

מה הגזרה המשותפת למילים האחרות? _____

(2) לפניך רשימת מילים. **הקף** את המילים שנגזרו מאותה הגזרה של המילה **רְשָׁאִי**.

קִנְאִי, פְּנֵאִי, מְצֵאִי, תִּנְאִי, מְלֵאִי, בְּלֵאִי

14. א. (1) לפניך צירופים ומשפטים ובהם מודגשים שמות פעולה.

בְּקֶרֶת איכות **בְּנִית** תוכניות **הַקָּלָה** בתורנויות **תַּפְעוּל** של אתר הבית

חברים באו לבקר בלי **הַתְרָאָה**. כללי ה**הֶסֶק** הם כללים בסיסיים בלוגיקה ובמתמטיקה.

בטבלה שלפניך מיון את שמות הפעולה לפי בניינים, וציין את הבניין בראש כל עמודה.

(2) כתוב את שם הפועל של שם הפעולה **הַתְרָאָה**. _____

ב. במקרים רבים שם הפעולה אינו מתאים בבניין לפועל שאת פעולתו הוא מציין.

לפניך ארבעה שמות פעולה. **הקף** את שם הפעולה שאינו מאותו הבניין של הפועל שאת פעולתו הוא מציין.

הַחֲלָטָה, הַשְׁעָרָה, גְּרוּשׁ, הוּבְלָה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ח, מס' 11281

15. א.

לפניך צירופים, ובהם מודגשים שמות עצם במשמעות בעלי תפקיד או בעלי מקצוע.

חִילִים משוחררים, מוֹרִים צעירים, מְהַנְדָּסִים בתחילת דרכם, רוֹפְאִים ותיקים,

מְמַחִים בתחום המתמטיקה, קַרְיָנִים בטלויזיה, מְנַהֲלִים של מפעלים

(1) העתק רק את השמות הנוטים במשקלי הבינוני.

(2) ציין את המשקלים של שמות העצם האחרים.

ב.

לפניך משפט ובו צורות בינוני.

למה מעסיקים בישראל אינם מעסיקים עובדים מבוגרים?

ציין מעל כל צורת בינוני במשפט את חלק הדיבור שהיא שייכת לו: שם עצם, שם תואר או פועל.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ח, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

11. א. לפניך קטע, ובו פעלים מודגשים. קרא את הקטע, וענה על השאלות שאחריו.

כמה דקות לפני טקס פתיחת המכבייה ה־15 יֵאָרַע אסון נורא: גשר עץ אשר הֵצַב מעל נחל הירקון המזוהם קרס. עשרות ספורטאים נפלו לנחל. לקראת המכבייה ה־16 הוקם לראשונה אגף המטפל בנושא הבטיחות, כדי להבטיח שמקרים כאלה לא יִשָּׁנוּ.

(1) ציין בטבלה את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים המודגשים בקטע.

הפעלים	שורש	בניין
יֵאָרַע		
הֵצַב		
יִשָּׁנוּ		

(2) הקף את צורת ההווה באותו הבניין של הפועל יִשָּׁנוּ.

שְׁנוּיִים מְשֻׁנָּים נְשָׁנִים מְשֻׁנָּים

(3) במשפט שלפניך כתובה מילה פעמיים: פעם בצורה המשקפת הגייה נכונה ופעם בצורה המשקפת הגייה שגויה.

הקף את הצורה המשקפת את ההגייה הנכונה.

גשר עץ הוצב מעל נחל הירקון המְזָהָם / מְזֻהָם.

ב. לפניך קטע, ובו רשמים מטקס הפתיחה של המכבייה העשרים. בקטע מילים מודגשות — מקצתן תקינות ומקצתן אינן תקינות.

במכבייה נִכְרְזִים יחד הפן הספורטיבי, האישי והציוני. דוגמה לכך הייתה בטקס הפתיחה של המכבייה העשרים: סְפּוֹרְטָאִי קנדי הֶצִיעַ נישואין לבת זוגו כשהוא נרגש וּמְעוֹדָד מצהלות של אלפי הצופים. אין ספק כי מאירועים כאלה נוֹלְדוֹת אגדות.

(1) מבין המילים המודגשות הקף רק את המילים שאינן תקינות.

(2) בחר במילה אחת שהקפת, וענה על אחד מן הסעיפים II-I שלפניך.

I. הסבר במונחים דקדוקיים מדוע המילה שבחרת אינה תקינה.

או

II. נקד את המילה שבחרת באופן שישקף הגייה נכונה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חצב־ברק, אוגוסט 2017, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

12. א. לפניך קטע, ובו פעלים מודגשים. קרא אותו, והשלם את הטבלה שאחריו.

אני מתבונן בבני דור ה־Y, ואני כִּמְהָ לאמצם אל ליבי. אני חָס על התבגרותם הכֹּה מוקדמת. אני מביט בהם, אך מבטם נעוץ במסכי המחשב והטלפון: הם מִיִּטִּיבִים לנצל את המכשירים הדיגיטליים. מנות הטלוויזיה שדור זה הָאֲבֵס בהן מגיל אפס לא הוֹתִירוּ מקום לתמימותם של בני דור זה: הם גִּרְשׁוּ מגן עדן עוד בטרם חָווּ אותו ממש.

לפניך טבלה, ובה הפעלים המודגשים בקטע. כתוב את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים.

הפעל	השורש	הבניין
כִּמְהָ		
חָס		
מִיִּטִּיבִים		
הָאֲבֵס		
הוֹתִירוּ		
גִּרְשׁוּ		
חָווּ		

(שים לב: סעיף ב של השאלה בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצב־ברק**, אוגוסט 2017, מס' 11281

ב. לפניך ארבעה משפטים, ובכל אחד מהם מודגש פועל. קרא את המשפטים, וענה על הסעיפים שאחריהם.

- השימוש בטלפון החכם **מְתָאִים** כיום לכל אדם.
 - צעירים רבים **מְמַרִים** את פי הוריהם.
 - הורי דור ה־Y **מְרַשִּים** לילדיהם לבלות שעות רבות מול המסך.
 - דור ההורים **מְפַנֵּים** אט־אט את יתרונות הטכנולוגיה הדיגיטלית.
- (1) מיין את הפעלים המודגשים לשתי גזרות, על פי ההקשר של כל אחד מן הפעלים במשפט.
- רשום בראש כל עמודה את שם הגזרה.

הגזרה: _____	הגזרה: _____

(2) בהקשרים אחרים אפשר לנתח שניים מן הפעלים שבסעיף ב בדרך נוספת.

בחר אחד משני הפעלים האלה, הצע דרך אחרת לניתוחו (שורש, בניין, זמן, גוף), ושבץ אותו במשפט משלך.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ז, מס' 75281

פרק ג: מערכת הצורות

12. א. לפניך שתי קבוצות של שמות פעולה מבניין הפעיל.

I	II
הִלּוּאָה	הִלּוּיָה
הִשְׁקָאָה	הִשְׁקָיָה
הִשְׁרָאָה	הִשְׁרָיָה

(1) מהי הגזרה המשותפת לכל שמות הפעולה? _____

(2) איזו מן הקבוצות אינה בנויה על פי מאפייני הגזרה שציינת? _____

(3) ציין על פי איזו גזרה היא בנויה. _____

(4) הבא דוגמה **משלך** לשם פעולה מבניין הפעיל, השייך לגזרה שציינת בתת־סעיף (3).

_____ (5) המילים בקבוצות מסודרות בצמדים.

באיזה צמד שתי המילים נושאות את אותה המשמעות? _____
בחר באחד מן הצמדים האחרים, ושבץ כל שם מן הצמד שבחרת במשפט שיבטא את המשמעות שלו
(סך הכול – שני משפטים).

ב. לפניך קבוצת מילים: מְלוּי, בְּטוּי, חֲטוּי

הסבר במה דומה קבוצה זו לקבוצה שכתבת עליה בתת־סעיף א (2), ובמה היא שונה ממנה.

ג. לפניך רשימת מילים.

מְחַאָּה, מְחַמָּאָה, הִחְיָאָה

הקף את המילה או המילים מן הגזרה של המילה קִרְיָן.

(שים לב: המשך השאלה בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ז, מס' 75281

ד. לפניך משפטים ובכל אחד מהם מודגשת מילה בשתי צורות.

קרא את המשפטים, וענה על הסעיפים שאחריהם.

I. עובדה שאין לְהַכְחִישָׁה / לְהַכְחִישָׁה היא שחלק גדול מן התפילה מורכב מבקשות

בכל תחומי החיים.

II. המאמץ החוזר וְנִשְׁנָה / נִשְׁנָה להתפלל בכוונה מוליד תפילות של אמת.

III. התפילה מְגִיעָה / מְגִיעָה עד כיסא הכבוד.

(1) בכל משפט הקף את הצורה הנכונה.

(2) בחר בשתיים מן הצורות שהקפת, ונמק בנוגע לכל אחת מהן את בחירתך.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ז, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

12. לפניך משפט וקטע קצר על פי הטקסטים, ובהם מילים מודגשות.

- בעבר הַשְׁתַּת החינוך בארץ על ערכים כגון טובת הכלל והחברה, אולם כיום החברה הישראלית מְתַגַּמֶּלֶת על הישגים אישיים.
- ההגשמה בקיבוץ אינה יכולה לְהַחֲשֵׁב עוד ליעד עיקרי. כיום תנועות הנוער מְעַרְבוֹת בַּעֲשִׂיָּה החינוכית והציבורית, והן מסגרת לְשִׁיחַ עֶרְכִּי על פי עֶרְכֵי מְגִלַת העצמאות וצורכי השעה של מְדִינַת ישראל. דֹּמָה שמימתן של תנועות הנוער היא לְהוֹכִיחַ בכל פעם מחדש כי הוֹלָמוֹת אותן מילות השיר: "שירה, הנוער, שיר עתידנו".

א. ציין את השורש ואת הבניין של כל אחד מן הפעלים שלפניך.

הַשְׁתַּת	שורש:	_____	בניין:	_____
מְתַגַּמֶּלֶת	שורש:	_____	בניין:	_____
מְעַרְבוֹת	שורש:	_____	בניין:	_____
לְהוֹכִיחַ	שורש:	_____	בניין:	_____
הוֹלָמוֹת	שורש:	_____	בניין:	_____

ב. ציין את הבניין של שם הפועל לְהַחֲשֵׁב שבקטע. _____

ג. מהי צורת העתיד של הפועל דֹּמָה שבקטע? הקף את התשובה הנכונה.

יְדַמָּה יְדַמָּה יְדַמָּה יְדַמָּה

ד. בקטע מודגשים השמות עֲשִׂיָּה, שִׁיחַ, מְגִלָּה, מְדִינָה

(1) מבין השמות האלה הקף רק את השמות שנגזרו מְגִלָּה ע"ו/י.

(2) ציין את השורש של כל אחד מן השמות האחרים.

ה. תנועות הנוער הן מסגרת לשיח עֶרְכִּי על פי עֶרְכֵי מגילת העצמאות.

מבין שתי המילים המודגשות הקף את המילה שיש בה צוּרָן גְזִירָה, וציין את משמעותו. _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, חורף תשע"ז, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

12. א.

לפניך צירופים ומשפטים. בכל אחד מהם מודגשת מילה.

אָצַר יצירה. אוֹצַר תערוכה נוֹצְרִים זיכרונות מוֹצֵר תעשייתי

מָצוֹר על העיר החברה מְצַרָה על עגמת הנפש שנגרמה לנוסעים.

תוֹצֵרֶת כחול-לבן

(1) מן המילים המודגשות, הקף רק את המילים הגזורות מן השורש י/ו-צ-ר.

(2) העתק את המילים שאינן גזורות מן השורש י/ו-צ-ר, וציין את השורש

של כל אחת מן המילים שהעתקת.

ב.

לפניך שלושה שמות פועל מן השורש י/ו-צ-ר. ציין את הבניין של כל אחד

משמות הפועל, וכתוב את שם הפעולה של כל אחד משמות הפועל.

לִיצֹר הבניין _____, שם הפעולה: _____

לְהוֹצִיר הבניין _____, שם הפעולה: _____

לִיצֹר הבניין _____, שם הפעולה: _____

ג.

לפניך שני פתגמים הלקוחים מן המקורות. בכל אחד מהם מודגשת מילה.

I. "אוי לי מיוֹצְרִי ואוי לי מיִצְרִי" (התלמוד הבבלי).

II. "כי הנה כחומר ביד היוֹצֵר" (מן הפיוט).

(1) ציין לאיזה חלק דיבור שייכות המילים המודגשות בשני המשפטים.

(2) על פי המילים המודגשות בשני המשפטים, ציין שני מאפיינים של חלק הדיבור

שצינת בסעיף ג(1).

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **חצב־ברק**, אוגוסט 2016, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

12. א. לפניך צירופים או משפטים ובהם מילים מודגשות. ציין את השורש של כל אחת מן המילים המודגשות.

I. פעילויות במים מְתַנּוֹת באישור ההורים. _____

_____ מְתַנּוֹת קטנות.

II. אין מוֹצָא. _____ מְמַצְאִים חשובים. _____

III. מְקוֹם מרוחק. _____ מְשַׁדְּנוּ מְמָקָם במרכז העיר. _____

IV. העובד תִּרְץ את איחורו. _____ אל תִּרְד לחצר עכשיו! _____

ב. לפניך רשימת מילים.

נָדַד, טִלְפוֹן נִיד, צִיפּוּרִים נוֹדְדוֹת, הִנִּיד בְּרָאשׁוּ,
נֵעַ וְנָד, לִנְדִּינָד, נָדוּי, תִּנְנוּדָה, נִידָת משטרה

(1) הקף את כל המילים ששורשיהן נ-ו-ד/נ-י-ד.

(2) ציין את המשמעות הכללית המשותפת לשורשים נ-ו-ד/נ-י-ד.

(3) העתק כל אחת מן המילים שלא הקפת, וציין את השורש שלה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ו, מס' 75281

פרק ג: מערכת הצורות

11. לפניך משפטים ובהם מילים מודגשות. קרא אותם, וענה על הסעיפים שאחריהם.
- (1) עד סוף 2016 צפויים להגיע למדינות אירופה מיליוני פליטים. בעקבות תופעה זו עלולה להתרחש תפנית היסטורית אדירה.
- (2) מי שמתבונן במהגרים המגיעים לאדמת אירופה נוכח לדעת כי הם אינם נרתעים מן הקשיים הצפויים להם.
- (3) מדינות אירופה רוצות להשיג כוח עבודה זול, עם זה עליהן לנהוג בהבנה כלפי המהגרים שנמלטו מארצות מוצאם, ולתת להם תנאי מחיה נאותים.
- (4) היו שהעזו להתריע על זרם הפליטים הגובר לאירופה ודרשו לעצור אותו.
- (5) התכניות לקליטת המהגרים באירופה יטעו תקוות בלב המהגרים.
- שים לב: המשימות בסעיפי השאלה נוגעות למילים המודגשות בלבד.

א. — העתק את כל הפעלים מן הגזרה של הפועל יטעו.

— ציין איזה פועל מבין הפעלים שהעתקת הוא בבנין של הפועל יטעו.

ב. העתק שני שמות מן הגזרה של הפועל מתבונן. כתוב את הגזרה המשותפת.

השמות: _____ הגזרה המשותפת: _____

ג. העתק פועל ושם מגזרת נחי פי"ו. _____

ד. העתק שם מן הגזרה של הפועל צפויים. _____

ה. במשפט (4) כתובים הפעלים העזו, להתריע.

— ציין את השורש של כל אחד מן הפעלים.

העזו _____ להתריע _____

— קבע איזה משני השורשים הוא שורש תנייני. _____

פרט את דרך ההיווצרות של הפועל משורש זה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, קיץ תשע"ו, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

13. לפניך קטע שהודגשו בו פעלים ושמות פועל.

אנו מוֹצְפִים בשלל גירויים המפתים אותנו לצרוך מזונות מסוימים, והדברים נְכוּנִים בייחוד בנוגע לילדים. למשל, שתייה של משקה קל מסוים עשויה לְהִרְאוֹת כמו בחירה עצמאית, אך לעתים היא נוֹבֶעת מהיותו זול, מלא בסוכר המְעוֹרֵר תחושה טובה. על ההורים לְגוֹנֵן על ילדיהם: להיות מְעֵרִים בבחירת המזון המוגש להם ולְהוֹרִישׁ לילדיהם דפוסי תזונה נכונים.

א. לפניך טבלה, ובה הפעלים ושמות הפועל שבקטע. נתח בה כל פועל לשורש ולבניין.

הפועל	השורש	הבניין
מוֹצְפִים		
נְכוּנִים		
לְהִרְאוֹת		
נוֹבֶעת		
מְעוֹרֵר		
לְגוֹנֵן		
מְעֵרִים		
לְהוֹרִישׁ		

ב. ליד כל אחד מן הפעלים שלפניך, כתוב פועל מאותו השורש, אך בבניין אחר.

מוֹצְפִים _____

נְכוּנִים _____

ג. כתוב שם עצם מן השורש של שם הפועל לְגוֹנֵן. _____

ד. הקף את צורת העתיד של שם הפועל לְהִרְאוֹת.

אֶרְאֶה אֶרְאֶה אֶרְאֶה אֶתְרְאֶה

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מרכיב 70%, חורף תשע"ו, מס' 11281

פרק ג: מערכת הצורות

11. א.

לפניך שמונה מילים שהן צורות בינוני בנקבה.

מִנְחָה נְדוּנָה מְפִלִית נֹדַעַת

מְאֻטָּה מְסֻתָּבֶת מוֹכָנָה מְשֻׁתָּנָה

לפניך טבלה. שבץ כל אחת מן המילים במשבצת המתאימה לה בטבלה.

הקפד לשבץ את המילה כראוי על פי גזרתה ו**בניינה**.

גזרה / בניין	נפעל	הפעיל	הופעל	התפעל
נחי פ"ו				
נחי ל"ה				
ע"ו				
כפולים				

ב.

לפניך קטע משיר **לחמוטל**, שכתב חיים נחמן ביאליק.

מָה אוֹכְלָה

חֲמוּטָל?

פְּרִי הַגֶּן

מְלֹא הַסֵּל!

[...]

מָה לוֹמְדָה

חֲמוּטָל?

אֶל תִּשְׁאַל

אֶל תִּשְׁאַל

חֲמוּטָל

לֹא לוֹמְדָה כָּלֵל!

(לקוח מן האתר זמירשת — זמר עברי מוקדם www.zemereshet.co.il)

ה**קף** בשיר שתי מילים בצורת בינוני בנקבה, ו**כתוב** את הצורה הנהוגה בימינו

של כל אחת מן המילים.

ג. על פי שני הסעיפים א-ב, ציין את שני צורני הנטייה בבינוני נקבה בעברית.

(שים לב: סעיף ד בעמוד הבא.)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מרכיב 70%, חורף תשע"ו, מס' 11281

ד.

לפניך רשימת שמות עצם בנקבה. השמות מציינים בעלות תפקיד או עיסוק.

מַלְכָּה שׁוֹפֵטֶת מְדַרְיָכָה חִילָת מְרַצָּה חֲלוּצָה שְׂגִירָה

(1) הקף את כל השמות הנוטים במשקלי הבינוני.

(2) בחר באחד מן השמות הנוטים במשקלי הבינוני, שיכול לשמש הן פועל הן שם

עצם, וחבר שני משפטים:

משפט I – שבו התפקיד של צורת הבינוני הוא פועל: _____

משפט II – שבו התפקיד של צורת הבינוני הוא שם עצם: _____

(3) בחר בשם אחד מרשימת השמות הנוטים במשקלים אחרים (לא במשקלי הבינוני).

העתק אותו, וציין את משקלו.
